هيرمنيۆتيكاو هەڵوەشاندنەوە

نيهاد جامى

پەيوەنديى نێوان هيرمنيۆتيكاو هەڵوەشاندنەوە پەيوەنديەكى نوێى نێو ڕەخنەى هەڵوەشاندنەوەگەرايى ئەمريكى بوو كە لەلايان هارۆلد بلۆمەوە هاتە بوون مەبەستيش بەر لە هەرشتێك هەوڵدان بوو بۆ دەربازبوون و دەرچوون بوو لەنێو سنورى زەمەنەكانى پێش خۆى ، ئەگەر هايدگەر مەبەستى بووە لەسەر بناغەيەكى فەلسەفيەوە چەمكى بوون بە ميتۆدێك بگەيەنێت(1) ئەوا ئەمڕۆ هيرمنيۆتيكا دەبێت بە بەشێك لەناو تێزيى فيكريى و كارى خۆى بەچەمكى نوێدا دەبات، بەواتاى نايەوێت لە شوێنێك چەق ببەستێت، بەڵكو لەتواناى دايە لەگەڵ شەپۆلە نوێيەكان گۆڕانكارى بەسەرخۆيدا بێنىٚ، ئەگەر لەهاتنى بونيادگەرىو دەركەوتنى پۆل ريكۆر وامەزەند كرابىٚ تەئويل گەيشتبێتە ترۆپك، ئەوا هەڵوەشاندنەوە لەگەڵ دەركەوتنى چەندان ناوى وەك بلۆمو ديمان دەهێنێتە ئاراوە.

گەر بمانەوێت پەيوەنديىو گۆڕانكارى تەئويل بەهەڵوەشاندنەوە بزانين ئەوا پێويستە سەرەتا بگەڕێينەوە بۆ ريكۆر بۆ ئەوەى ئەو قورسيەى لەناو ئەو دوو تێزە هەبووە لێمان نارۆشن نەبێت، بەتايبەتى بۆ ريكۆر كەپێى وايە تەئويل كە دێت دەيەوىٚ گومانەكانى نێو هەر دەقێك كەم بكاتەوە لەڕێگەى وەلامانى هەمو ئەو نەجولاوانەى كە دەبنە مايەى وەستاندنى زەمەنى كاركەر، ئەوەش لەڕێگەى تێڕامانى ئاگايانە تاوەكو(وتراوەكان) ئەوانەى بە درێژايى زەمەن دێن و لەپشت(نەوتراوەكان) خۆيان حەشار دەدەن بيان ناسينو شوناسى ڕاستەقينەيان بۆمان ئاشكرا بێت، ئەوەش ئاماژەيە بۆ فرە تەئويلىو خوێندنەوە، چونكە ئەوە پرۆژەيەكە كە تەئويل كارى بۆ دەكات لەناو(سڕينەوە/ زيندووبوونەوە) دايە، بۆيە ريكۆر دەيەوىٚ لەتەئويل كردن گومانەكانى ناو دەق بسڕێتەوە، هەڵبەت سڕينەوەش لاى ئەو بەرامبەرەكەى زيندوو دەكاتەوە كە(مانا) يە، چونكە گومانەكان كاتىٚ تەوژم دێنن ماناكان دەسڕنەوەو زياتر لەنێو كۆمەڵێك گريمانە دەمانخاتە ناو گەمەيەك كە زمان تيايدا سست دەبێت، بەلاٚم كاتىٚ تەئويل هەوڵى سڕينەوەى گومان دەدات، ئەوا مانا دەكەوێتە جولە تاوەك سەرەتاكانى بەرهەمهێنان زيندوو دەبێتەوە، لە زيندوو بونەوەشدا زمان لەئامرازێكى سستى بێدەسەلاٚت دەپەڕێتەوە بۆ بونيادێكى بكەر، بۆيە زمان بەهۆى تەئويلى دەق دەكەوێتە كاركردن بۆ ئەوەى لەپاڵ زيندوو كردنەوە كارى بيركردنەوەشمان بۆ ئەنجام بدات، ئەوەش گەڕانەوەيە بەرەو يادەوەريى دەق، يادەوەريەك كە هەموو ماناكان لە ئێستادا زيندوون، پێش هيرمنيۆتيكاى گومان بوونيان هەبوو، بۆيە ئەوەى لەو هيرمنيۆتيكايە پێى دەگەين دۆزينەوەى مانايە، زيندوو كردنەوەيەكە كە پێشتر گومان بۆئەوەى خۆى بسەپێنێت هەوڵى سڕينەوەى دابوو.

هيرمنيۆتيكاى مانا هەوڵى بينينى ڕووى ڕاستەقينە دەدات، نەك كارى ڕاڤەكردن، بۆيە"ئەم هرمينۆتيكە، بابەتەكە لێك ناداتەوە، بەڵكو ڕووبەندەكان لادەباو شيكردنەوەيەكە ڕو پۆشەكان كەم دەكاتەوە"(2) زمان چاوگەى بكەرى ئەو هيرمنيۆتيكايە، هايدگەر ئاسا پێى وايە مرۆڤ بۆخۆى زمانە، چونكە تەنها زمان دەبێت بە بونيادە پێكهاتووەكان، هەربۆيە كاتىٚ زمان دەكاتەوە

لەڕێگەی زمانێکی ڕەمزیەوە کە ڕەهەندێکی فیکریی بەو تێڕامانانە ببەخشێت، کە تێڕوانینی پێچەوانە دەدەن بەدەستەوە.(3)

ئەوەش زمانەکە دەیگەیەنێ بەکەشف کردن، وەك لەکتێبی(فرۆیدو فەلسەفە) ڕیکۆر هەوڵیدا زمانی ڕەمزی لای فرۆید کە پێکهاتەی ڕەمزیە لەنێوان (خەون/ ئاین) ئاشکرا بکات، ئەوەش تێڕوانینێکی تەئویلی بوو، ئەو کتێبە لەکاتێکدا هاتە گۆڕەپانەکە کەهەموو نوسینەکان لەسەر لاکان دەنووسران و فرۆید فڕێدرابووە گۆشەیەکی کتێبخانەکان، بەڵام ڕیکۆر وای کرد سەرلەنوێ فرۆید بخوێنرێتەوە، هۆیەکەشی ئەوەبوو کتێبەکەی جەختی لەسەر میتا سایکۆلۆژیا دەکرد(4) لەوەوە دەیویست هەموو ئەو ئاماژانەی فرۆید بەناتەواویی بۆ ئێمە جێی هێشتووەو هەموو ئەو وتارانەش کە لەسەری نووسران و نەیانتوانیوە ڕەهەندەکانی زمان بخوێننەوە، نەك لەبەر ئەوەی ئەوانە بێتوانان، بەڵکو هۆکارەکە نەبوونی فاکتەرەکانی ڕەخنەیە، بۆیە کاتێ ڕووبەرووی ئەو ئاماژانە دەبێتەوە، ئەو وتەیەمان بیر دێنێتەوە کە لەتیۆرە تەئویلیەکەیدا دەڵێ"تێگەیشتن لەچەمکی جیهانی ئاماژەکان ڕێگایەکە بۆچەمکی خودیی مرۆیی"(5)

لێرەدا هەست بە پەیوەندیەکی هایدگەری دەکەین لەنێوان(ئاماژە/ شتەکان) ئەوەش ساناکاریەکمان لە تەئویلی ڕیکۆر بۆ دەکات کە ئاماژە بۆخۆی لەتوانایدا هەیە شتەکان لەتاك ڕەهەندیی دەرباز بکات، بۆیە" ئەوە ئێمە نین ئاماژە بۆشتەکان دەکەین و دەرکیان پێدەکەین، بەڵکو خودیی شتەکانن خۆیان بۆ ئێمە ئاشکرا دەکەن"(6)

ئەوەش درووست کردنی پەیوەندیەکە لەڕێگەی زمانەوە هەوڵی دواندنی دەق دەدات، زمان لەکارکردن لەناو دەقدا دەیەوێ بەرەو ناخی مرۆڤ شۆڕبێتەوەو بەوەش زمان دەق هەڵدەوەشێنێتەوە، تاوەکو ڕووە شاراوەکانی ئاشکرا بکات و لێکدانەوە بۆ ڕەمزەکان بکات، بۆئەوەش ڕیکۆر پێی وایە"دەبێ ڕەمز بە زمان گوزارشتی لێ بکرێت، پاشان تەفسیرکردن لای ڕیکۆر دەچێتەوە سەر تەفسیرکردنی هێما لەناو دەقە زمانەوانیەکان، ئەمەش ئامانجی هیرمنیۆتیکایە"(7)

ئەوەش لەڕێگەی ئەو هەڵوەشاندنەوەیەی کە تەئویل لەیەکتریان جیا دەکاتەوە بۆ دۆزینەوەی ماناکان، کەئەو کارەش بوارەکەی بۆ هەڵوەشاندنەوە وەك تێزێك و لەناو ئەوانیش بۆ ڕەخنەگرێکی وەك(هارۆلد بلۆم) خۆشکرد، کە هەوڵیدا تەئویل بەپێی ئەو تێڕوانینەی هەڵوەشاندنەوە تیۆریزەی هیرمنیۆتیکا بکات و ستراتیژیی کارکردن دەست نیشان بکات، بەوەش کردەی ناونان سەرلەنوێ چەمکی دی بۆخۆی دیار خست، ویستی بڵێت دەبێت بەفاکتەرەکانی کارکردندا بچنەوە، بۆئەوەش لەڕێگەی کوشتنی پاشا لەلایان ئۆدیبی کوڕیەوە شانۆگەریەکەی سۆفۆکلیس دەهێنێتە ناو ئەو پانتاییە تەئویلکاریە.

ئەگەر کوشتن لەئەنجامی بەدحاڵی بوون بێت لە خوێندنەوە، ئەوا خوێندنەوە بۆ کۆتایی هێنان بەزەمەنی وێرانە دێت تاوەکو زەمەنی تاوان ڕابگرێت، کەواتە خوێندنەوە پێویستی بە میکانیزمێکی بوێر هەبوو بۆ هیرمنیۆتیکا، بۆیە کارکردنی بلۆم لەڕووی پشت بەستنە بۆ ڕزگار بوون لە بەدحاڵی بوونی خوێندنەوە، بەو کارەش توانی پانتایی ڕەخنە بەئاستێکی زمانەوانی

فراواندا ببات، ئەوەش لەڕێگەی ئەو کردەی ناونانەی کە بە (هیرمنیۆتیکای گۆڕانکاری) ناوی دەبات، کەئەوەش بیرۆکەی ململانێیە لەنێوان نەوەکانەوە بۆ شوناسێکی نوێ(8)
لەبەر ئەوە ڕێك دەکرێ بسەپێنرێتە سەر ئەو دەقانەی کەخاوەن تاکە ڕەهەندو چوارچێوەیەکی تەسکن لەخەیاڵو توانای ڕزگاربوونیان نیە بۆ خۆ جیاکردنەوە لە خەیاڵی نەوەی پێشوویان، چونکە فراوانی خەیاڵ لە سنوری دەقی نەوەی پێش خۆی تەئویلی تازە بۆ دەق دێنێ، کە هاتنی ئەو تەئویلەش هاتنی تێڕوانینی نەوەیەکی تازەیە کەدەبێت هەموو ئەو هێزەی ببوە داینەمۆی دەقی پێشوو ئەو بیرمێنێت، واتە ئەو خوێندنەوەیەی تەئویل بۆی دەکات سڕینەوەی ئاسەواری ڕابردووە لەسەر هەنوکە، ئەوەش بەو مانایەی بلۆم (کوشتنی دوێنێ) کوشتنی پاشایە لەلایان ئۆدیبی کوڕیەوە، بۆیە ئەوە پرۆژەیەکە بۆ کوشتنی باوك، کوشتنێك ئۆدیب لە نائاگاییەوە ئەنجامی دەدات، پرۆژەی کوشتن لێرەدا تارمایی ڕابردووە بەسەرمانەوە ئەگەرچی کوشتن لای بلۆم لە نائاگاییەوە نیە، هێندەی لەناو ئاگاییەوە ئەنجامی دەدات، بۆیە کاتێ دریدا دەیەوێ لەڕێگەی خوێندنەوەیەکی تەئویلیەوە سەر لەنوێ تێڕوانینە فەلسەفیەکانی بلۆم هەڵوەشێنێتەوە، ئەوە (بۆل دی مان) ئەو کارەی بە دوو گریمانەدا دەبات لەوەی دەکرێ گومانمان لەوە نەبێت کە دەکرێت خوێندنەوەیەکی خراپی کردبێت بۆ ڕۆسۆ.(9)
ئەوەش هێندەی پەیوەندیی بە زمانو ڕەوانبێژیی دریداوە هەیە خۆی بە بونیادەکانی تر نابەستێتەوە، بۆیە ئەو هاتووە زمان لای ڕۆسۆ بخاتە نێو ئەو سیستەمەی کە ئەو لەڕەوانبێژیدا دەیەوێ تەئویلی بکاتەوە، هەڵبەت ئەوەش دەکەوێتە بەردەم پرسیارو ڕەخنەوە، ئەوەی پێویست بە ئاماژەکردن بکات ئەوەیە کە بلۆم هەرگیز نەیویستووە هاوڕا بێتەوە لەگەڵ دریداو دی مان هێندەی دەیەوێ کۆمەڵێك پرسیاری تازەمان ڕووبەروو بکاتەوە، بۆ پانتاییەکی تازەی ئاشکراکردن کە لەبەدحاڵی بوونی خوێندنەوە دەربازی بکات، ئەوەش پرسیاری ماهیەتی ژیان لە ڕووی چۆنیەتی ژیانو چێژیی دەقە ئاینیو ئەدەبیەکانە، بەڵام وەك خۆی دەڵێ ئەو پرسیارانە دەربڕینیان بەتەواویی ناچێتە سەرو ناتوانین بەویستی خۆمان بپرسین، چونکە یا ئازاراویە یاخود بێمانایە.(10)
ئەوەی زاراوە ڕەخنەییەکانی بلۆم (11) لەوکاتەدا بەکاری خۆیان دەزانن گۆڕینی ئەو مانایانەیە کە دەیانەوێ بەرەو شوێنی تریان بەرن، ئەوەش بە (گەڕانەوەی مەبەست) کە هەموو ئەو پێشهاتانەی پێش خۆی پێی وابوو مانای تازەی دۆزیوەتەوە ئەو دێت ئەوانە بەتەئویلی خراپ بۆ خوێندنەوە ناو دەبات، دێت بەپێی ئەو زاراوانەی ئیشی پێدەکات تێڕوانینێکیتر دەدات بەدەستەوە، ئەوەش پیاچوونەوەیە بەو مانا دەست نیشان کراوانەی کە ڕەهەندێکی ڕەهای پێدرا بوو، بۆیە ئەگەر لەزاراوەی(خراپ خەملاندن) ەوە سەیر بکەین، ئەوسا تەئویلی(بلۆم) مان بۆ دەردەکەوێ کە ئەو وایدەبینێ تەئویلی ڕەخنەگران خوێندنەوەیەکی خراپ بووە، ئەوەش ئەوەمان بۆ ڕوون دەکاتەوە کە هەڵوەشاندنەوە لەناو فەوزایەکی گەورەی ڕۆشنبیریەوە دەیەوێ سنورێك بۆ بەربلاویی دابنێت، بلۆم یەکێك لە هۆکاری هاتنی بۆ تەئویل بۆ ئەو خاڵە

دەگەڕێنێتەوە کە شاعیرەکان بۆ خۆشیان خراپ لە قەسیدەکانیان تێگەیشتوون، بەمانای مەعریفەیەك لەپشت شاعیرەوە نەبووە.
ستراتیژیی هیرمنیۆتیکای بلۆم لە بوونی مانای جیاواز ستراتیژێك نیە بۆ هەڵوەشاندنەوەی سیستمی ڕێکخەری دەق، بەڵکو ئەوە تەنها تاکتیکێکی نێو کارکردنە کە لەو ڕێگەیەوە هەموو ئەوانەی خۆیان بەدەق نیشان دەدەن دەبێت بە دەقێکی ڕووتی لەدەرەوەی مەعریفە بیانناسین.
تەئویل ئاماژەیەکی مەعریفیە بۆ کارکردن لەو چەمکەی بە(کاریگەریی) ناوی بردووە، لەو زاراوەیەوە پەیوەندیی نێوان دەقەکان ئاشکرا دەکات کە متمانەیان کردۆتەوە سەر یەکتریی، چونکە مەعریفەیەك نیە ئەوان عەوداڵی نادیار بکات، بۆیە لەبەرامبەر یەکتریی سەرسامی دایان دەگرێت، بەڕادەیەك بکەونە ژێر کاریگەریی یەکتریی، ئەوکاریگەریانەش فرمان بەسەر خوێندنەوەو نوسیندا دەدەن، بۆیە"خوێندنەوە خراپی نووسینە، نووسینیش هەروا خراپی خوێندنەوەیە"(12)
(غنوسیەت) خاڵێکی دی بلۆمە بۆ تەئویل کەبەوەش دەیەوێ غنوسیەتی کلاسیکی پێبخوێنێتەوە، کە تایبەتمەندیەکانیشی لە سێ توخم پێك دێت، (مێژوویی) بۆئەوەی تێڕوانینی ئەدەبی خۆی دەست نیشان بکات، توخمی (ئەدەبی) ش گەشە پێدەدات تاوەکو چەمکی (خراپی خوێندنەوە) و(خراپی خەملاندن) ی پێبگۆڕێت، بە (توخمی سایکۆلۆژی) ش چارەسەری تیۆری کارکردن دەکات لە ڕێگەی (ڕێژەی گۆڕانکاریی) ئەوەش گوزارشت لە شەش ستراتیژ دەکات.(13)
(درز تێخستن) بە خراپی خوێندنەوەو خراپی خەملاندن دێت، کەئەوەش کاتی خۆی شاعیرو فەیلەسوفی ڕۆمانی (لۆکریتیۆس) بەمانای (لادان) بەکاری هێنا، ئەوەش بۆ گۆڕانی جیهانە، چونکە نەبوون واتە مانەوەی جیهان وەك خۆی، بۆیە (درز تێخستن) هەوڵی دروستکردنی پەیوەندیەکان دەدات، تاوەکو بگاتە ئاسۆیەکی نوێ کە ئەوەش خاڵی هاوڕای هەڵوەشێنەرەکانە، وە ستراتیژیی دووەم لەسرووتە سۆفیگەریە کۆنەکانەوە وەرگیراوە کە ناوی دەنێ (تەواوکردن) ئەوەش بەمانای ئاخاوتنی عیرفانی دێت، ئەو ستراتیژە دوای هاوڕابوون لەناو کردەی تەئویل هاودژ دەبێتەوە، چونکە پێی وایە پێش ئەو دەلالەتەکان نەگەیشتوون بە قولاّیی ماناکان، بۆئەوەی دابڕانێکیش لەگەڵ پەیکەرەکانی ڕابردوو دروست بکات (کەلێن) وەك ستراتیژێکی دی دێنێ، تائەوەش بە ستراتیژیی چوارەمی بگەیەنێ کە (کۆپی) ە،ئەوەش بۆ پاڵەوانی کارێك ناو دەنرێ، بەلاّم بلۆم دەیەوێ ئەفلاتونیەتی نوێ بۆ چەمکێکی گشتی بەکار بێنێت، چونکە پێشتر هەریەك لە فرۆیدو هایدگەر کاریان پێکردووە، بەلاّم بلۆم دەیەوێ بونیادی ستراتیژیی ئەو چەمکە هەڵوەشێنێتەوە، تا لەڕێگەی گەڕانەوە بەرەو ڕابردوو مانای فەلسەفی بۆ بدۆزێتەوە، ئەوەش نەك بەکارکردن لەناو مێژوودا هێندەی دەیەوێ لە (ئێستا) دا (ڕابردوو) بدۆزێتەوە، بۆیە لە (ستراتیژیی پاککردنەوە) دەیەوێ خەیاڵ بباتە ناو هەندێ گەردیلەوە، وە لە دواستراتیژیشی بەناوی (بەئاگا هاتن) کە ئەوەش بۆ بە ئاگا هاتنی مردووانە تیایدا لەو سرووتە نزیك دەبێتەوە کە لەڕۆژە شوومەکان مردوو دەیەوێ سەردانی ماڵەکەی خۆی بکات، ئەو ماڵەی پێش مردن

تیایدا ژیاوە، هەر شەش ستراتیژەکەش بەرەو خوێندنەوەیەکی دیالەکتیکی دەبات، کە لە سێ جولە پێکهاتووە:

جولەی یەکەم: درز تێخستن---------تەواوکردن

جولەی دووەم: کەلێن-----------کۆپی

جولەی سێیەم: پاککردنەوە--------بەئاگا هاتن

بلۆم بەو پۆلین کردنەی دەیەوێ مەجازیەتی خوێندنەوە ناو ببات بە (ڕەوانبێژیی دایکرۆنییە)(14) ئەوەش لەدژی سایکرۆنییە "هەوڵ دەدات دەق لەچوارچێوەیەکی سەرمەدی دابخات"(15) بەڵام (فرانك لنتریشیا) ئەو پۆلینەی بلۆم بەکارێکی خۆهەڵخەڵەتێنەر تێدەگات، کەچی (کریستۆڤەر نۆرس) پێیوایە ستراتیژیی تەئویلی بلۆم گۆڕینی مانای دەقە لەدەقەکانیتر، لەوەشدا بلۆمو دریدا دەبنە هاوڕا لەسەر ئەو بنەمایەی دەق دەڕواتەوە بۆ یادەوەریی لەشێوەی زنجیرەیەك ڕووبەڕووبونەوەی ڕەوانبێژیی، بەڵام خاڵی جیابونەوەی بلۆم لەهەڵوەشاندنەوە لەو خاڵەوەیە بلۆم دەیەوێ کردەی هەڵوەشاندنەوە لەخاڵێکدا بوەستێ بۆئەوەی توانای دەست بەسەرداگرتنی هەبێت بۆ تەعبیرکردن.(16)

ئەوەش خاڵێکی ناکۆکی نێوانیان بوو ئەگەرچی بلۆم زیاتر لە هەڵوەشاندنەوەی (دریدا) ەوە نزیك بوو نەك لە هەڵوەشاندنەوەی ییل، هەربۆیە هیرمنیۆتیکای بلۆم وەك هەڵوەشێنەرەکانیتر نیە کە هەڵسێ بە پەیڕەوکردنی پیتو خاڵی ستراتیژیەتی مەجازیی، ئەگەرچی مەجاز یەکێکە لە ستراتیژیی داکۆکی بلۆم لە هاتنەدیی لە (خراپی خوێندنەوەی بەهێز)(17) بەڵام بلۆم دیسان هەموان ڕەتناکاتەوە، چونکە ئەو بەلۆژیکی کارکردن خەریکە، هەر ئەوەشە وای لێدەکات هاوڕابێتەوە لەگەڵ (ڕیتشارد ڕۆرتی) کەوای دەبینێ فەلسەفەی ئەمریکی دوای براگماتیکی تاکو ئێستا بۆ دەق پرسیارە براگماتیکیەکان دەڵێتەوە لەچەشنی: بۆچ شتێك چاکی بکەینەوە؟ بۆچی دەکرێت بیکەین؟ لەتوانایدایە چی بە ئێمە ببەخشێت؟(18)

بۆیە ستراتیژیی تەئویلی بلۆم کردەیەکە کە هەموو تیۆرو بۆچوونێك هەڵناوەشێنێتەوە، هەموو ئەوانەی تازەشن دیسان قبوڵیان ناکات، چونکە ئەو ڕاستگۆیی لە کارکردن پەیڕەو دەکاتو هەر بەوتێگەیشتنەوەش سەیریی دەق دەکات.

پەراوێزو سەرچاوەکان

---

(1)اشکالیات القراوە والیات التأویل/ نصر حامد ابو زید

المرکز الپقافی العربی(بیروت) الگبعە الخامسە، 1999

(2) هرمینۆتیك: زیندوو بونەوەی مانا یان کەمبوونەوەی گومان/ پۆل ڕیکۆر

وەرگێڕانی: پەیمان، بیری نوێ ژ(22)

(3) عصر البنیویە/ ادیپ کریزویل

ترجمە: جابر عصفور، سلسلە کتاب شهریە (بغداد) 1985

(4)هەمان سەرچاوە

(5) الگلیعە الادبیە، عدد(2) 1999

(6) اشكاليات القراوه واليات التأويل/ نصر حامد ابو زيد

المركز الپقافى العربى(بيروت) الگبعه الخامسه، 1999

(7) هەمان سەرچاوە

(8)الهرمنيوگيقا والتفكيك/ جمال العميدى

الاقلام العدد(1/ 4) 1997

(9، 10) هەمان سەرچاوە

(11) زاراوە تەئویلیەکانی بلۆم پێکهاتووە لە (خراپی خوێندنەوە، خراپی خەملاندن، کاریگەریی، غنوسیەت، گۆڕانکاریی، ڕێژەی گۆڕانکاریی)

(12)الهرمنيوگيقا والتفكيك/ جمال العميدى

الاقلام العدد(1/ 4) 1997

(13) ئەو شەش ستراتیژەش ئەمانەن (درز تێخستن، تەواوکردن، کەلێن، کۆپی، پاککردنەوە، بەئاگا هاتن)

(14) مەبەست لە دایکرۆنی دەقئاوێزانە.

(15)الهرمنيوگيقا والتفكيك/ جمال العميدى

الاقلام العدد(1/ 4) 1997

(16)هەمان سەرچاوە

(17)هەمان سەرچاوە

(18)هەمان سەرچاوە